

de structuur van het nieuws

enige methodologische kanttekeningen bij galtung en ruges nieuwsfactoren-theorie

luk boone
jan servaes

De bestudering van de internationale nieuwsstroom heeft de afgelopen decennia een hoge vlucht genomen. De meeste studies kunnen evenwel getypeerd worden als eclecticisch, of onvoldoende theoretisch gefundeerd in hun dataverzameling en analysemethode. Uitzonderingen daargelaten mag men daarom stellen dat de meeste onderzoeken op het vlak van de internationale informatievoorziening vooral beschrijvend zijn en daardoor niet van een 'normatieve' ondertoon vrij te pleiten.

Het na-oorlogse internationale nieuwsstroom-onderzoek kan in een viertal algemene benaderingen opgesplitst worden:

- (a) In de vijftiger jaren ontstond het zgn. *gatekeeperonderzoek*. Dit soort studies was gericht op de respons of gedragingen van individuele of sociologische 'sluiswachters' ten aanzien van bepaalde segmenten van de nieuwsstroom. Hierin onderscheidt men een 'individualistische', 'institutionele' en 'cybernetische' richting.

- (b) Vanuit de *institutionele invalshoek* besteedde men aandacht aan de specifieke eisen die door de werking en structuur van de media aan het nieuwsproductieproces worden gesteld.

- (c) Een derde benadering kan onder de noemer van *produktanalyses* gegroepeerd worden. Het betreft hier kwantitatieve en kwalitatieve onderzoeken van bepaalde media of nieuwsstromen, opgesplitst in tijd, ruimte, en per thema of deelgroep.

- (d) De laatste benadering, nl. deze van de *nieuwsfactoren*, maakt het eigenlijke onderwerp van dit artikel uit. Zich baserend op de uit voorgaande richtingen voortspruitende bevindingen poogt men inzicht te krijgen in het samenspel van nieuwscriteria die de berichtgeving bepalen en beïnvloeden.

Vooraf aan het Noorse Research Instituut is hierover heel wat onderzoek verricht. De studie waarnaar steeds verwezen wordt, en die volgens Jeremy TUNSTALL "promises to become a classic

social science answer to the question - 'what is news?', (1), is het in 1965 voor het eerst gepubliceerde artikel van Johan GALTUNG en Mari Holmboe RUGE: *The structure of foreign news* (2).

In wat volgt wordt eerst gepoogd om GALTUNG en RUGES theorie te situeren en te synthetiseren. Daarna geven we enkele, vooral door Karl Erik ROSENGREN en Winfried SCHULZ geopperde, methodologische opmerkingen weer. Ter afronding worden enige suggesties voor verder onderzoek geformuleerd.

Oestgaard: externe en interne factoren

Om de oorspronkelijke bijdrage die GALTUNG en RUGE met hun studie geleverd hebben beter te kunnen duiden, dient eerst het artikel van Einar OESTGAARD aangehaald (3).

GALTUNG en RUGE verwijzen er trouwens expliciet naar in hun inleiding. Na een overzicht van het tot dan toe uitgevoerde onderzoek op het gebied van

de internationale nieuwsstroom, onderscheidt OESTGAARD twee categorieën van factoren: externe en interne.

Externe factoren zijn elementen die het nieuwsproductieproces van buitenaf beïnvloeden. Algemeen kunnen drie grote fazen in het nieuwsproces afgebakend worden: (a) de opsporing, verzameling en doorseining van het nieuws (*de nieuwsbronnen*), (b) de redactionele bewerking van het nieuws (het *verwerkingsproces*), en (c) de publicatie van het nieuws in de *nieuwsmedia*. OESTGAARD hecht veel belang aan de economische en politieke druk die op de berichtgeving wordt uitgeoefend, en die volgens hem tot het 'terra incognita' van het onderzoek behoort.

Tot de tweede categorie behoren de *interne factoren* die in het nieuwsproces zelf vervat zitten. OESTGAARD wijdt uitvoerig uit over drie criteria (de identificatie, de simplificatie en het sensationisme) waaraan hij evenzovele hypothesen koppelt. Wij gaan er hier niet op in omdat GALTUNG en RUGES inbreng ons terzake fundamenteeler lijkt.

GALTUNG en RUGES nieuwstheorie

Tussen het ogenblik waarop ze plaatsvinden en het uiteindelijk beeld ervan bij de ontvangers, doorlopen de meeste gebeurtenissen een aantal fazen, die aanleiding kunnen zijn voor evenveel selecties en vervormingen.

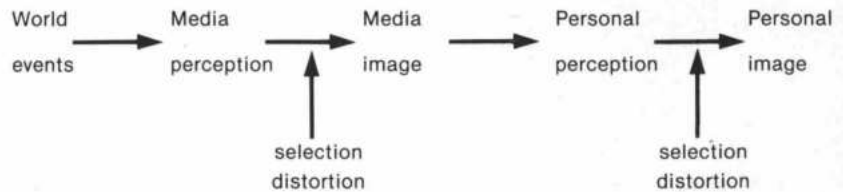
GALTUNG en RUGE illustreren deze 'chain of news communication' als volgt: (zie figuur 1)

De studie van de auteurs is beperkt tot de eerste helft van deze keten, m.a.w. tot de vraag 'how do events become news'? Ze willen hun studie op een abstract niveau houden, en m.n. geen aandacht schenken aan het aantal fases dat elk bericht doorloopt.

Het individu kan niet alles opnemen wat rondom hem gebeurt en hem ter beschikking wordt gesteld. Het moet selecteren en de vraag is dus wat zijn aandacht zal trekken. De *waarnemingspsychologie* biedt een aantal antwoorden, en m.n.

- F(actor) 1: "If the frequency of the signal (= de gebeurtenis) is outside the dial it will not be recorded,..". Onder 'frequency' van een gebeurtenis moet de tijdsomvang worden verstaan die een gebeurtenis nodig heeft om zich te kunnen 'ontplooiën', d.w.z. een zin en een betekenis verwerven. De auteurs expliciteren hun

Figuur 1 - De nieuwsketen

stelling aldus: "... the more similar the frequency of the event is to the frequency of the news medium, the more probable that it will be recorded as news by that news medium,..". Een van de gevolgen hiervan is de verwaarlozing van 'trends' en duiding.

- F2: "The stronger the signal, the greater the amplitude, the more probable that it will be recorded as worth listening to,..". Om geselecteerd te worden zal elke gebeurtenis een bepaalde 'drempel' moeten overschrijden, die overigens in de tijd en in de ruimte varieert. Aangezien de amplitude van gebeurtenis tot gebeurtenis verschilt kan men, met behulp ervan, gebeurtenissen hiërarchiseren: een 'wrede' moord haalt een betere score dan een 'gewone' moord.

- F3: "The more clear and unambiguous the signal (the less noise there is), the more probable that it will be recorded as worth listening to,..". 'Klaarheid' moet gezien worden als synoniem van 'unidimensionaliteit', d.w.z. dat de gebeurtenis slechts één of een gering aantal verklaringen toelaat. Men zou kunnen gewagen van de hypothese van de verwerping der ambiguïteit.

- F4: "The more meaningful the signal, the more probable that it will be recorded as worth listening to,..". 'Meaningful' kan diverse betekenissen hebben, en m.n.:

- datgene wat gesitueerd kan worden binnen de culturele referentiekaders van de ontvanger. Een dosis ethnocentrisme of 'culturele nabijheid' zal de kansen van een gebeurtenis om 'nieuws te worden' verhogen;

- 'relevance': het feit dat een gebeurtenis gevolgen heeft voor de ontvanger.

- F5: "The more consonant the signal is with the mental image of what one expects to find, the more probable that it will be recorded as worth listening to,..". De term 'expects' dient hier in zijn dubbele betekenis te worden begrepen, nl. 'voorspelt' en 'verlangt'. Een individu 'voorspelt' dat iets zich zal voordoen; deze verwachting schept een gunstige ingesteldheid, een belangstelling. Of, het individu 'verlangt' ('wants') dat de gebeurtenis komt, en ook deze ingesteldheid zal de waarneming van de gebeurtenis bevorderen, en kan zelfs tot een verkeerde ontvangst leiden. Anderzijds bestaat de kans, dat sommige signalen die te ver van de verwachtingen zijn verwijderd, niet worden waargenomen.

- F6: "The more unexpected the signal the more probable it will be recorded as worth listening to,..". 'Unexpected' betekent 'onverwacht' en 'zeldzaam'. Gebeurtenissen die beide eigenschappen verenigen, verhogen hun kans om geselecteerd te worden.

- F7: "If one signal has been turned in to the more likely it will continue to be tuned in as worth listening to,..". Deze hypothese (die afgeleid is uit F3 en F6) stelt voorop dat een gebeurtenis die er in geslaagd is in de koppen van het nieuws te komen, een element van 'nieuws' zal blijven, ook wanneer haar amplitude aanzienlijk vermindert. De 'sluis' staat open en blijft open wegens het feit dat men de aanvankelijke opening moet rechtvaardigen, de inertie van het systeem, en omdat men ermee vertrouwd is geraakt.

- F8: "The more a signal has been tuned in to, the more probable that a very different kind of signal will be recorded as worth listening to next time,..". De massa-

media streven naar een evenwichtige programmering of 'samenstelling'. Een gebeurtenis die de handhaving of het herstel van een dergelijk evenwicht in de hand werkt, zal minder amplitude behoeven dan een gebeurtenis die het onevenwicht bevordert.

Volgens de auteurs kunnen de factoren F1 tot F8 als betrekkelijk *universeel geldig* worden beschouwd, d.w.z. dat hun pertinentie in alle culturen reëel blijft. Daarentegen zijn andere factoren *cultuurgebonden*. GALTUNG & RUGE citeren vier factoren, die belangrijk zijn in de Noord-West-hoek van de wereld:

- F9: "The more the event concerns elite nations, the more probable that it will become a news item,, en

- F10: "The more the event concerns elite people, the more probable that it will become a news item,,.

De auteurs citeren hiervoor twee belangrijke redenen:

- de activiteiten van elite-naties en personen hebben, althans doorgaans en op korte termijn, belangrijker gevolgen;

- individuen die van de elite deel uitmaken, zijn zeer handzame identificatie-objecten: men gebruikt ze als modellen om over iedereen te spreken. Ze vervullen als het ware een representatie-functie. Dit alles is waarschijnlijk evenzeer geldig voor elite-landen.

- F11: "The more the event can be seen in personal terms, as due to the action of specific individuals, the more probable that it will become a news item,,. De massamedia plegen de gebeurtenis voor te stellen waarbij een subject is betrokken (een concrete persoon of weinige personen). De gebeurtenis wordt aangegevend als het gevolg van de activiteit van die personen. Een alternatieve voorstellingswijze zou er in bestaan de gebeurte-

nissen te presenteren als gevolg van 'sociale krachten'. De auteurs citeren vijf redenen die de neiging tot personalisering verklaren:

- personalisering is het resultaat van een cultureel idealisme volgens hetwelk de mens zijn eigen lot in handen heeft;

- personalisering is het gevolg van een behoefte aan 'betekenis' en dus aan identificatie. Personen kunnen gemakkelijker als positieve of negatieve identificatie-objecten fungeren;

- personalisering is het gevolg van de factor 'frequentie': personen kunnen optreden binnen de tijdspanne die samenvalt met de verschijningsfrequentie van de media. Structurele gegevens zijn moeilijk aan die verschijningsfrequentie aan te passen;

- hoewel ze daarvan verschilt, kan personalisering beschouwd worden als een rechtstreeks gevolg van de concentratie op de elite;

- de personalisering is meer in overeenstemming met de hedendaagse technieken van verzameling en voorstelling van de informatie. Het is bv gemakkelijker om een persoon te fotografiëren of te interviewen dan structuren. Men zou, uiteraard, kunnen opmerken dat deze technieken eerder een gevolg zijn van de personalisering dan de oorzaak ervan.

- F12: "The more negative the event in its consequences, the more probable that it will become a news item,,.

- de negatieve berichten zijn beter aangepast aan het frequentie criterium dan de positieve;

- de negatieve informatie is minder ambigu en meer 'consensueel'; het is, doorgaans, vrij gemakkelijk om er een klare betekenis aan te geven die iedereen voldoet;

- de negatieve informatie is meer in overeenstemming met wat de auteurs 'bepaalde dominerende beelden van deze tijd' noemen, en m.n. een bepaalde graad van angst;

- negatieve berichten zijn doorgaans zeldzamer en onverwachtter dan positieve.

Dat de factoren F9 tot F12 worden voorgesteld als voornamelijk belangrijk in de Noord-West-hoek van de planeet betekent uiteraard niet, dat ze ook elders niet zouden opgaan. Bovendien kan men zich andere relaties voorstellen tussen 'the set of events' en de 'set of news'.

Als men de twaalf voornoemde factoren (en subfactoren) overloopt, zou een bericht 'nieuws' worden, wanneer het aan de volgende voorwaarden voldoet:

- F1: frequentie
 - F2: drempel
 - F21: absolute intensiteit
 - F22: hogere intensiteit
 - F3: non-ambigüiteit
 - F4: betekenis ('meaningfulness')
 - F41: culturele nabijheid
 - F42: belangrijkheid ('relevance')
 - F5: consonantie
 - F51: voorspelbaarheid
 - F52: verwachting (vraag)
 - F6: onverwachtheid
 - F61: niet-voorspelbaarheid
 - F62: zeldzaamheid
 - F7: continuïteit
 - F8: samenstelling ('composition')
 - F9: referentie naar elitelanden
 - F10: referentie naar elitepersonen
 - F11: referentie naar personen
 - F12: referentie naar iets negatiefs.
- Deze factoren staan, uiteraard, niet los van elkaar. Ze hebben wederzijdse relaties die door de auteurs evenwel niet systematisch werden onderzocht. In de veronderstelling dat alle factoren

Figuur 2: Sommige informatieschema's volgens GALTUNG & RUGE

Model	F9 natie	F10 personen	F11 personal	F12 neg. pos.	Commentaar der auteurs
I	georiënt. op elite	georiënt. op elite	georiënt. op persoon	georiënt. op neg.	Noord-West hoek
II	op elite	op elite	op structuren	op het posit.	eerder de socialist. landen
III	elite	elite	personen en structuren	negatief	ontwikkelingslanden over de geïndustrialiseerde wereld; socialistische landen over 'kapitalistische' wereld
IV	non-elite	elite	personen	positief	ontwikkelingslanden over zichzelf

optreden, kan men drie hypothesen formuleren:

- (a) De *selectiehypothese*: hoe meer van deze criteria in een bericht aan hun trekken komen, hoe groter de kans van dat bericht om 'nieuws' te worden ("The more events satisfy the criteria mentioned, the more likely that they will be registered as news,).
 (b) *Vervormingshypothese*: wanneer een bericht eenmaal is geselecteerd, zullen die ingrediënten die zijn nieuws-waarde uitmaken, beklemtoond worden ("Once a news item has been selected what makes it newsworthy according to the factors will be accentuated,).
 (c) *Echohypothese*: zowel de selectie als de vervorming zullen in alle fases optreden van de keten die het bericht met de uiteindelijke ontvanger verbindt ("Both the process of selection and the process of distortion will take place at all steps in the chain, from event to reader,).

Wanneer men alle voornoemde factoren dichotomisch voorstelt, kan men, althans in die gebieden waar de factoren 8 tot 12 openstaan, aan elk bericht een score toekennen van 0 tot 12. Deze vaststelling heeft twee theoretische implicaties die door de auteur samenstellings- en complementariteitshypothesen worden genoemd.

- *Samenstellingshypothese*: hoe hoger de totale score van een gebeurtenis, hoe groter haar kans om 'nieuws' te worden en zelfs 'topnieuws' ("The higher the total score of an event, the higher the probability that it will become news, and make headlines,).

Sommige 'paren' van factoren brengen kennelijk een zeer aanzienlijke nieuws-waarde mee, en m.n.:

- (F09, F10) : berichten over elitepersonen in elitelanden;
 (F09, F12) : negatieve berichten m.b.t. elitelanden; m.a.w.: conflicten tussen grote landen;
 (F10, F12) : negatieve berichten m.b.t. elitepersonen; m.a.w. strijd voor de macht, enz. aan de top van de gemeenschap;
 (F11, F12) : negatieve berichten m.b.t. personen; m.a.w.: schandalen.

- *Complementariteitshypothese*: een lage score volgens een van de factoren kan worden gecompenseerd door een hoge score volgens een of meer andere factoren ("... if the event is low on one

Figuur 3: Trichotomie van de gebeurtenissen volgens hun nieuws-waarde

Soorten gebeurtenissen	Fi	Fj	Nieuws-waarde (score)
1. Prominente gebeurtenissen (<i>samenstellingshypothese</i>)	hoog	laag	2
2. 'Gewoon' voorval (<i>complementariteitshypothese</i>)	hoog laag	laag hoog	1
3. Gebeurtenissen die geen 'nieuws' zijn (<i>verwerpingshypothese</i>)	laag	laag	0

dimension or factor it may compensate for that by being high on another, and still make the news,).

Deze beide hypothesen stellen de auteurs in staat om een 'trichotomie' van de gebeurtenissen te formuleren met het oog, op hun nieuws-waarde.

Na de formulering van deze theoretische basis, brengen de auteurs verslag uit over een onderzoek dat ze ondernamen om sommige van hun hypothesen te toetsen. Hun keuze viel op een mededelingenanalyse van de informatie over de Congolese, Cubaanse (beide in 1960) en Cypriotische (1964) crisissen in vier Noorse dagbladen. GALTUNG en RUGE bekwamen sterke bevestiging van drie van hun vier werkhypothesen, nl.:

- H1: "The more distant the nation, the higher the tendency to report élite action,.
 - H2: "The more culturally distant the theatre, the more relevant must the event appear to be,.
 - H4: "The lower the rank of the person, the more negative the event,.

De derde hypothese ("The more distant the nation, the more negative the event,), kon bevestigd noch ontkracht worden.

Uit dit alles besloten de auteurs, dat hun algemene hypothese blijkbaar waardevol was, nl. deze over de complementariteit van de factoren die de nieuws-waarde uitmaken. Deze hypothese dient evenwel nog te worden verijnd. Sommige vragen dienen uitgediept zoals bvb.: onder welke omstandigheden zal het complementariteitseffect al dan niet sterk optreden?; welke 'paren' van factoren veroorzaken de sterkste en zwakste complementariteit bereikt men bij 'clusters' van drie of vier factoren? enz.

Tenslotte formuleren de auteurs nog een aantal nieuwe hypothesen, die alle gebaseerd zijn op combinaties tussen twee factoren:

- (F1, F5): "The more distant a nation is, the more will an event have to satisfy the frequency criterion,.
 (F4, F3): "The more distant an event, the less ambiguous will it have to be,.
 (F4, F5): "The more distant the nation, the more consonant will the news have to be,.
 (F7, F2): "The higher the continuity effect, the lower can the threshold be,.
 (F8, F2): "The higher the composition effect, the lower can the threshold be,.
 (F1, F12): "The less negative the news, the more important the frequency condition,.
 (F9, F4): "The lower the rank of the nation, the lower must the cultural distance be,.
 (F9, F5): "The lower the rank of the nation, the more consonant will the news have to be,.
 (F10, F6): "The lower the rank of the nation, the higher will a person have to be placed in that nation to make news,.
 (F9, F12): "The lower the rank of the nation, the more negative will the news from that nation have to be,.
 (F10, F12): "The lower the rank of a person, the more negative will his action have to be,.
 (F11, F12): "The less personal news, the more negative will it have to be,.

M.b.t. cultureel verwijderde naties kan men de hypothese vooropstellen, dat de berichten die op die naties betrekking

hebben, verwijzen moeten naar personen, bij voorkeur naar personen uit de top-élite, en verder negatief moeten welen en onverwacht en overeenstemmen met de mentale beelden die over die naties bestaan. Bovendien moeten ze eenvoudig zijn en de ontvanger identificatiemogelijkheden bieden. Dit alles bevordert een beeld van die naties "... as dangerous, ruled by capricious élites, as unchanging in their basic characteristics, as existing for the benefit of the topdog nations, and in terms of their links to those nations. Events occur, they are sudden, like flashes of lightning, with no build-up and with no let-down after their occurrence - they just occur and are more often than not as a part of the machinations of the ruling or opposition élites," (4).

Toetsing en kritiek

Vertrekkende van enkele algemene hypothesen hebben GALTUNG en RUGE dus geprobeerd om een aanzet tot theorievorming te bieden. Deze hypothetisch geformuleerde nieuwsfactoren werden in verschillende andere onderzoeken getoetst en in meer of mindere mate bevestigd. Terzelfdertijd werden evenwel ook belangrijke methodologische, empirische en theoretische bezwaren opgesomd (5).

Drie onderzoekers dienen hier expliciet vernoemd. Vooreerst Oystein SANDE omdat hij GALTUNG en RUGES methodologische aanpak verruimd heeft (6). De reeds genoemde ROSENGREN heeft in verschillende studies gepoogd om een aantal tekortkomingen in GALTUNG en RUGES theorie aan te tonen (7).

SCHULZ, tenslotte, becritiseerde niet alleen GALTUNG en RUGE, maar eveneens sommige van ROSENGRENs aanbevelingen (8).

SANDE: een verruiming

De inbreng van SANDE kan niet als een kritiek op GALTUNG en RUGE beschouwd. Naast een empirische toepassing van hun nieuwscriteria-hypothesen, heeft hij ze tevens vervolledigd en verder uitgebouwd.

SANDE analyseerde namelijk niet alleen de buitenlandse berichtgeving van enkele Noorse nieuwsmedia (de radio en drie kranten) op zes van de door GALTUNG en RUGE opgestelde nieuwsfactoren; maar zocht ook, op basis van een terzelf-

dertijd onder de bevolking uitgevoerde enquête, naar verbanden tussen de berichtgeving en het beeld dat het publiek van het politieke gebeuren had. Hij beperkte zijn studie m.a.w. niet tot het eerste segment van de in *figuur 1* gepubliceerde nieuwsketen, maar betrok de gehele nieuwsketen in zijn onderzoek.

ROSENGREN: Intra- en extra-media data

De kritiek van ROSENGREN concentreert zich op de door GALTUNG, RUGE en SANDE aangewende empirische analyse en is dus voornamelijk van methodologische aard. In essentie komt ze hierop neer: het is niet mogelijk om iets over de verschillen tussen het wereldbeeld in de media (media image) en datgene wat werkelijk gebeurde (*world events*) (cfr. *figuur 1*) te zeggen als men slechts *intra-media data* (gegevens afkomstig van de media zelf) hanteert. Daarom pleit hij voor de opname van *extra-mediale gegevens*: data die zo onafhankelijk als mogelijk, los van de in de media gepresenteerde berichten, worden samengesteld. Als voorbeelden van *extra-media data* noemt ROSENGREN o.a. parlementsverkiezingen, regeringswisselingen, nationale en internationale sportmanifestaties.

Op basis van een vergelijking en combinatie van verschillende data-variabelen komt men volgens ROSENGREN tot nauwkeuriger resultaten: "Extra media data are used to establish a universe of events, and this universe of *events*, rather than the universe of *news* reported during a given period, provides the starting point for the investigation. The latter difference is perhaps the more important of the two..." (9).

ROSENGREN onderscheidt een viertal typen van onderzoek:

1. Onderzoek dat zich *uitsluitend* tot *intra-media data* beperkt. Dergelijke studies naar de werking en structuur van nieuws hebben essentieel hetzelfde basispatroon: in een of meer media of nieuwskanalen worden de berichten in een aantal geografische en inhoudscategorieën geclassificeerd (10).
2. Onderzoek dat *ook* rekening houdt met *extra-media data*. Dit soort studies maakt het mogelijk de distributie van nieuws in een of meer nieuwskanalen te evalueren ten aanzien van expliciete en/of kwantitatieve standaarden of 'normen'. Deze kunnen pas ge-

kozen worden na een weldoordachte 'afweging' in morele, economische, politieke en theoretische zin (11).

3. Een derde type onderzoek beoogt de *relaties tussen intra- en extra-media data* te meten en dit resultaat vervolgens te vergelijken met de vooraf opgestelde hypothesen. Men wil m.a.w. de invloed op de nieuwsstroom achterhalen van diverse onafhankelijke variabelen als bvb. de afstand in kilometers, gegevens m.b.t. de handel, de bevolkingsomvang. Afhankelijk van de gekozen afhankelijke variabele zijn er een viertal benaderingen mogelijk: (a) het feit dat er over de gebeurtenis wordt bericht (*selectieve gatekeeping*), (b) de ruimte die het bericht inneemt (*kwantitatieve gatekeeping*), (c) de wijze van berichtgeving (*kwalitatieve gatekeeping*), of (d) *combinaties* van deze mogelijkheden.
4. Het eerste type onderzoek is geschikt voor beschrijvende doeleinden, de tweede soort kan dienen als basis voor normatieve uitspraken, aan de hand van de derde benadering kan men oorzaken en gevolgen achterhalen, het vierde type onderzoek lijkt bruikbaar om meer complexe analyses uit de voeren. Op basis van de multivariabele analyse-techniek, nl. de stapsgewijze *multiple regressie analyse*, is het mogelijk meer te vernemen over de invloed van verschillende variabelen op de aard van de berichtgeving. Vooral aan laatstgenoemd onderzoekstype bestaat een grote nood. Als voorbeeld voor de twee laatstgenoemde onderzoekstypes verwijst ROSENGREN naar een eigen onderzoek (12). In deze studie worden 272 parlementsverkiezingen, die tijdens de zestiger jaren in verschillende landen plaatsvonden, onderzocht. Als bron van extra-mediale gegevens gebruikte hij Keesings Historisch Archief. Alzo bekam hij, aan de hand van de daarin geciteerde officiële en officieuze bronnen, een reeks gegevens over de verkiezingen zelf, maar ook algemene data over de betreffende landen (Bruto Nationaal Produkt, import- en exportcijfers, bevolkingsaantal, ruimtelijke nabijheid e.d.). Deze extramedia data vergeleek hij vervolgens met de berichtgeving over de verkiezingen in drie kranten: de Londense Times, het Zweedse Dagens Nyheter en het Oostduitse Neues Deutschland. Hij kwam tot verrassende resultaten:

economische variabelen (bvb. handelsrelaties) bepalen de nieuws waarde van de gebeurtenissen in sterke mate.

Naar een politiek-economische nieuwstheorie?

Op basis van voorgaand onderzoek suggereert ROSENGREN dan ook dat de psychologiserende nieuwstheorie dient ondergebracht in een ruimere politiek-economische nieuwstheorie: "That the psychological theory of GALTUNG and RUGE be placed within the larger framework of a politico-economic theory. The development of such a theory must be considered an important task of mass communication research. For such a theory is a *sine qua non* if we are ever to understand thoroughly the flow and structure of international news," (13). Volgens SCHULZ is ROSENGREN hier iets te voorbarig: "Die von ROSENGREN aufgeworfene Frage, ob psychologische oder politisch-ökonomische Faktoren die wirklichen Einflussgrößen sind, scheint uns eine falsche Alternative zu konstruieren (14). ROSENGRENs stelling is zijns inziens slechts op de analyse van een speciaal soort gebeurtenis (parlementsverkiezingen) gebaseerd. SCHULZ vraagt zich dan ook af of politiek-economische factoren bij andere soorten gebeurtenissen van enig nut zullen zijn.

In zekere zin en onrechtstreeks treedt GALTUNG hem hierin bij. In zijn antwoord aan ROSENBERG, waarin hij toegeeft dat veel van ROSENGRENs opmerkingen terecht zijn, wijst GALTUNG immers op een over alle ideologische grenzen heenglijdende gelijkheid tussen de media in verschillende politiek-economische systemen: "It would yield an alternative interpretation of why leaders are always depicted so positively by the Soviet and Eastern European press: it is not necessarily or only because 'they do not have a free press', but because of the complementarity mechanism in news selection. And it would yield a different interpretation of why capitalist countries are depicted so negatively: not only for ideological reasons, but also because they are distant in a very real sense, and hence have to produce something very negative in order to enter the news. And such insights, in turn, might make us understand better why a press might continue the way it does even if 'censorship' should disappear or be wea-

kened: because dimensions like high-low, good-bad, close-far are very general, pervasive and significant. And only very few people would today deny that, for instance, the Soviet Union is an immensely vertical society, even if the mechanism of verticality is different from that found in capitalist society. But then, of course, it makes very much sense to ask where the differences in social cosmology come from since they hardly come out of nothing. But for that purpose considerably more depth and historical vision than provided by indicators of membership of alliances, GNP, export-import, etc. are needed. And this might prove a fruitful point of departure for further analysis," (15).

Ons inziens moet hier ook een 'intermediale' nuancering aan toegevoegd worden. Zoals Yrjö AHMAVAARA, Kaarle NORDENSTRENG en Pekka PELTOLA terecht stellen vallen er in de westerse media verschillen in benadering en beklemtoning van de nieuwsfactoren te noteren die tot drie ideaaltypische vormen te herleiden zijn: 'confessionele' (ideologische), 'commerciële' en 'informatieve' nieuwscriteria (16). Maar hierover kunnen pas dan algemeen geldende uitspraken gedaan worden wanneer de nieuwsfactoren ook in historisch perspectief onderzocht worden. Een eerste theoretische aanzet in die richting levert PELTOLA (17). Hij stelt: "A survey of the history of news diffusion indicates that the news judgements of traditional journalism are based, on one hand, on commercial factors - the courting of public favour - and, on the other, on deference to the condition defined by the power holders. This tradition measures success by audience size and the confidence felt in the news by the political élite," (18).

SCHULZ: Mediarealiteit en werkelijkheid

De reeds geciteerde SCHULZ heeft evenwel nog andere punten van kritiek. Volgens hem zijn onderzoeken over de weer-gave van de realiteit in de nieuwsmedia tot nog toe steeds als een soort 'falsificatie'-meting beschouwd: men wil aantonen dat de door de media getoonde werkelijkheid niet met de 'feitelijke' realiteit - met dat 'wat werkelijk gebeurde' - samenvalt.

Wanneer men dit uitgangspunt ernstig neemt, moet de berichtgeving met de feitelijke realiteit vergeleken worden. An-

ders klopt het falsificatie-onderzoek logisch niet.

Tot zover is SCHULZ het op theoretisch vlak met ROSENGREN eens om extra-media data als toetsingsmateriaal voor de mediarealiteit te nemen. Daar blijft het evenwel bij, want al snel bekruipt hem de twijfel of de door ROSENGREN gebruikte 'officiële' documenten meer realiteitswaarde bezitten dan de nieuwsberichten zelf: "Wenn man sich auf der Linie dieser Überlegungen fortbewegt, gelangt man zu dem Schluss, dass der Versuch, Nachrichten mit dem, 'was wirklich geschah', zu vergleichen, prinzipiell unmöglich ist. Denn Realität kann nicht in 'Reinkultur' registriert und als Prüfstein der Nachrichtenberichterstattung bereitgestellt werden; zumindest trifft das für die Aspekte von Realität zu, die den Charakter der Nachrichten ausmachen. Der Ansatz, die Erforschung von Prozessen der Nachrichtenselektion als Falsifikationsversuch aufzufassen, ist daher nicht durchführbar," (19).

Dit inzicht noopt SCHULZ naar eigen schrijven tot een heroriëntering van de vraag: wat is nieuws? De falsificatieproblematiek vertrekt impliciet van de veronderstelling dat de belangrijkste functie van het nieuws er in bestaat om de 'realiteit' (*reales Geschehen*) door te geven aan er niet rechtstreeks bij betrokken ontvangers. Analyses van nieuwsberichtgeving en nieuwsselectie splitsen zich daarom toe op de vraag: is het beeld dat de media van de werkelijkheid tonen 'juist', tonen zij 'wat werkelijk gebeurde', of 'beïnvloeden', 'vervormen' of 'vervalsen' zij het 'ware' beeld van de realiteit?

Deze vragen laten zich volgens SCHULZ niet met wetenschappelijke middelen beantwoorden: "Denn was 'wirklich' geschah, welches das 'richtige' Bild von Realität ist, das ist eine letztlich metaphysische Frage. Niemand ist in der Lage, darüber eine intersubjektiv verbindliche Auskunft zu geben," (20).

Wat wel kan, en dat bepleit SCHULZ dan ook, is onderzoeken of het door de media geschetste beeld van de realiteit beantwoordt aan datgene wat men zich als 'norm' stelt. SCHULZ gaat er m.a.w. van uit dat nieuwsberichten interpretaties van onze Umwelt zijn, zingevingen van waarneembare maar ook niet-waarneembare gebeurtenissen: "Man kann also sagen, dass Nachrichten 'Realität' eigentlich konstituieren. Denn die uns interessierenden Aspekte der Umwelt wer-

den erst dadurch als 'Ereignis' existent, dass sie als solche definiert werden und in unser Bewusstsein gelangen,, (21).

Als men er van uit gaat dat nieuws een definitie van realiteit is (één definitie naast andere), dan luiden de uitgangsvragen van een mogelijk onderzoek: welke kenmerken bezit de door de media uitgetekende wereld? Welke zijn de criteria van selectie, interpretatie en zingeving van realiteit?

Terzelfdertijd dient evenwel opgemerkt dat SCHULZ het bestaan van een 'objectieve' realiteit zeker niet wenst te ontkennen. Maar hij neemt aan dat het 'ware' karakter van deze realiteit een hypothese is die uiteindelijk niet gefalsifieerd, en zeker niet geverifieerd kan worden. Daarom vertrekt hij van de *hypothese* dat de *door de media getoonde werkelijkheid voor de ontvangers realiteitswaarde bezit*. En het is deze media-realiteit die SCHULZ wil bestuderen.

Daarvoor gaat hij opnieuw bij de door GALTUNG en RUGE opgestelde nieuwsfactoren te rade. Op basis van het criterium van de empirische operationaliseerbaarheid ontwerpt hij zes hoofdfactoren (tijd, nabijheid, status, dynamiek, kracht en identificatie) waarmee de berichtgeving in een aantal Westduitse media geanalyseerd wordt. Ook SCHULTZ komt tot de conclusie dat de nieuwsfactoren een cruciale plaats innemen bij de berichtgeving van de bestudeerde media.

De nieuwsketen

Na deze waarschijnlijke al te beknopte synthese van SCHULZ' studie, passen toch een aantal relativerende en duidende bemerkingsen. Ons inziens heeft SCHULZ uit het oog verloren dat GALTUNG en ROSENGRENs aanpak anders van opzet was dan de zijne. Laatstgenoemden hielden zich immers bezig met de vraag hoe gebeurtenissen nieuws worden, daar waar SHULZ start met het beeld dat de ontvangers over bepaalde, hun via de media meegedeelde, gebeurtenissen hebben.

GALTUNG en ROSENGREN onderzochten dus het eerste gedeelte van de in *fi-guur 1* afgedrukte nieuwsketen (van 'world events' tot en met 'media image'), daar waar SCHULZ dit media image als een gegevenheid opvat.

In dezelfde zin moet SCHULZ' (o.i. iets te voorbarige) kritiek op de extra-media data begrepen worden. Vanuit zijn standpunt zijn deze extra-mediale gegevens

ELS WITTE
JAN CRAEYBECKX

Politieke geschiedenis van België sinds 1830

Spanningen in een burgerlijke democratie

Meer dan ooit is inzicht in de geschiedenis nodig om zich een oordeel te kunnen vormen over de politieke krachten die zich vandaag doen gelden. De auteurs pogen de hoofdlijnen te ontdekken van dit groeiproces naar de huidige situatie, waarbij blijkt dat vier grote conflictzones de Belgische politieke evolutie sedert 1830 beheersen: de verhouding tussen kapitaal en arbeid, de levensbeschouwelijke kwestie, de rol van de monarchie, de communautaire tegenstellingen. Ze gaan er tevens van uit dat de politieke gebeurtenissen sterk verweven zijn met de economische en sociale veranderingen. In de politiek gaat het bovendien essentieel om macht. Machtsproblemen, machtsdragers, de middelen die zij gebruiken en de wegen die ze bewandelen, staan dus centraal. Ofschoon de aandacht vooral naar de traditionele politieke instellingen gaat - het parlement de regering, de partijen - komen de belangrijkste presiegroepen ook uitgebreid aan de orde.

534 bladzijden, gebonden

890 fr.

STANDAARD BOEKHANDEL

Naamsestraat 57,
3000 LEUVEN

overbodig en niet zinvol, maar dit betekent zeker niet dat ze dat ook vanuit GALTUNG en ROSENGRENS blikveld te zijn.

Recapitulatie

En hiermee zijn we opnieuw bij de studie van SANDE aanbeland. Hij heeft immers gepoogd om de gehele nieuwsketen te onderzoeken. Zijn aanpak, aangezuiverd met ROSENGRENS methodologische inbreng (extra-media data) en SHULZ' opmerking dat er vele invloeden (niet alleen psychologische of politiek-economische) op de nieuwsfactoren inwerken, lijkt ons de meeste perspectieven voor verder onderzoek te bieden. Zeker als men terzelfdertijd ook de historische invalshoek in het onderzoek betreft. Wat er van zij, duidelijk is dat hiermee het laatste woord over de nieuwsfactoren-theorie nog niet geschreven is.

Voetnoten:

(1) J. TUNSTALL, "Introduction,, in J. TUNSTALL (ed.), *Media sociology. A reader*, Constable, London, 1970, p. 20.

(2) J. GALTUNG en H.M. RUGE, "The structure of foreign news. The presentation of the Congo, Cuba and Cyprus crises in four foreign newspapers,, in *Journal of Peace Research*, vol. 1, 1965, pp. 64-90. Het artikel is ook opgenomen in J. TUNSTALL (ed.), *op. cit.*, pp. 259-298. Hieruit wordt geciteerd. Een samenvatting van de voornaamste stellingen is te vinden in S. COHEIN en J. YOUNG (eds.), *The manufacture of news. A reader*, Sage, Beverly Hills, 1973, pp. 62-72.

(3) E. OESTGAARD, "Factors influencing the flow of news,, in *Journal of Peace Research*, vo. 1, 1965, pp. 39-63.

(4) J. GALTUNG en H.M. RUGE, *op. cit.*, p. 294.

(5) In de hieronder geciteerde, niet limitatief op te vatten, literatuurlijst werd GALTUNG en RUGES nieuwsfactorentheorie als uitgangspunt gekozen voor verder empirisch onderzoek of methodologische kritiek: F. BERGSMAN, "News values in foreign affairs on Dutch television,, in *Gazette*, vol. 24, nr. 3, 1978, pp. 207-222; J. BOUVEROUX, *De selectiecriteria inzake buitenlands nieuws van de BRT-radio. Een input-output analyse*, Eindverhandeling Departement Communicatiewetenschappen, KULeuven, 1976; G. GERBNER en G. MARVANYI, "The many worlds of the world's press,, in *Journal of Communication*, vol. 27, nr. 1, 1977, pp. 52-66; P. GOLDING en P. ELLIOTT, *Making the news*, Longman, London, 1979; M.T. GUGGISBERG, *Das Auslandsbild der Presse*, Paul Haupt, Bern, 1976; J.D. HALLORAN, P. ELLIOTT en G. MURDOCK, *Demonstrations and communications: a case study*, Penguin, Harmondsworth, 1970; R.G. HICKS en A. GORDON, "Foreign news content in Israel and US Newspapers,, in *Journalism Quarterly*, vol. 51, 1974, pp. 639-644; T. NNAEMEKA en J. RICHSTAD, "Internal controls and foreign news coverage. Pacific Press Systems,, in *Communication Research*, vol. 8, nr. 1, 1981, pp. 97-135; S. PETERSON, "International news selection by the elite press: a case study,, in *Public Opinion Quarterly*, vol. 45, 1981, pp. 143-163; G.J. ROBINSON en V.M. SPARKES, "International news flow study,, in *Gazette*, vol. 22, nr. 4, 1977, pp. 203-218; G.J. ROBINSON, "Some hypotheses about Canadian - US news values,, in G.J. ROBINSON, *News agencies and world news*, University Press of Fribourg, Fribourg, 1981, pp. 120-127; S.A. SALMORE en F.F. BUTLER, "Distortion in newspaper coverage of foreign policy: testing some common assumptions,, in D. MUNTUN (ed.), *Measuring international behaviour: public sources, events and validity*, Centre for Foreign Policy Studies, Halifax, 1978, pp. 95-109; R.F. SMITH, "On the structure of foreign news: a comparison of the New York Times and the Indian White Papers,, in *Journal of Peace Research*, vol. 6, 1969, pp. 23-36; W. ULTEE en P.J. VAN WIJNGAARDEN, "Enkele methodologische opmerkingen over de bruikbaarheid van inhoudsanalyse als vorm van toetsend onderzoek,, in *Sociologische gids*, vol. 19, nr. 4, 1972, pp. 239-248; en H. VRIE-

ZEN, *Afrika in het internationale nieuws*, Instituut voor Massacommunicatie, Nijmegen, 1979.

(6) O. SANDE, "The perception of foreign news - Intra and Extra media data,, in *Acta Sociologica*, vol. 13, 1970, pp. 96-109; K.E. ROSENGREN, "News diffusion. An overview,, in *Journalism Quarterly*, vol. 50, nr. 1, 1973, pp. 83-91; K.E. ROSENGREN, "International news: methods, data and theory,, in *Journal of Peace Research*, vol. 11, 1974, pp. 145-165; K.E. ROSENGREN, "International news: four types of tables,, in X, *Der Anteil der Massenmedien bei der Herausbildung des Bewusstseins in der sich wandelnden Welt*, Karl Marx Universität, Leipzig, 1974, deel 1, pp. 281-286; K.E. ROSENGREN, *Bias in news: methods and concepts*, paper presented to the Mass Communication Division of the ICA convention, Berlin, 1977; en K.E. ROSENGREN, "International news: methods, data and theory,, in *Journal of Communication*, vol. 27, 1977, pp. 67-75.

(8) W. SCHULZ, *Die Konstruktion von Realität in den Nachrichtenmedien. Analyse der aktuellen Berichterstattung*, Karl Alber, Freiburg, 1976.

(9) K.E. ROSENGREN, *op. cit.*, 1974 (a), p. 147.

(10) ROSENGREN verwijst bij wijze van voorbeeld naar het beroemde werk van W. SCHRAMM, *Mass media and national development. The role of information in the developing countries*, Stanford University Press, Stanford, 1964.

(11) Als voorbeeld van dergelijk type onderzoek citeert ROSENGREN zijn eigen, samen met G. RIKARDSSON uitgevoerde, studie: "Middle East news in Sweden,, in *Gazette*, vol. 20, 1974, pp. 99-116. Hierin wegen zij de hoeveelheid Midden-Oosten nieuws in zes Zweedse informatiemedia af tegen de proportie van de wereldpopulatie en de import in Zweden vanuit deze regio.

(12) K.E. ROSENGREN, *International news: methods, data and theory*, (mimeo), Department of Sociology, Lund, 1973.

(13) K.E. ROSENGREN, *op. cit.*, 1974 (a), p. 155.

(14) W. SCHULZ, *op. cit.*, p. 24.

(15) J. GALTUNG, "A rejoinder,, in *Journal of Peace Research*, vol. 11, 1974, p. 160. GALTUNG wenst zijn nieuwstheorie uitdrukkelijk te plaatsen in een globale en structurele theorie van het imperialisme. Zie o.a. J. GALTUNG, "A structural theory of imperialism,, in *Journal of Peace Research*, vol. 8, 1971, pp. 81-117. Op deze problematiek gaan we dieper in in een ander artikel.

(16) Y. AHMAVAARKE, K. NORDENSTRENG en P. PELTOLA, "Informational news criteria,, in K. NORDENSTRENG (ed.), *Informational mass communication*, Tammi, Helsinki, 1973, pp. 163-174.

(17) P. PELTOLA, "News transmission: past and present,, in K. NORDENSTRENG (ed.), *op. cit.*, pp. 105-120.

(18) *Ibid.*, p. 113. Zie ook K. NORDENSTRENG, "Policy for news transmission,, in D. MxQuail (ed.), *Sociology of mass communications*, Penguin, Harmondsworth, 1972, pp. 386-405.

(19) W. SCHULZ, *op. cit.*, pp. 26-27.

(20) *Ibid.*, p. 27.

(21) *Ibid.*, p. 28.